

Колб О. Г.,

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри кримінального права
та процесу НУ «Львівська політехніка»*

Колб І. О.,

*начальник відділу нагляду
за додержанням законів при виконанні
кримінальних покарань прокуратури
Київської області, кандидат юридичних
наук*

ПРО ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ СИЛИ ДО НЕПОВНОЛІТНІХ У ВИХОВНИХ КОЛОНІЯХ

Вивчення Конституції України засвідчило наявність у її змісті низки норм, які безпосередньо стосуються предмета досліджуваної в цій науковій статті проблематики [1]. Зокрема, у статті 3 Основного закону зазначено, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. При цьому права і свободи людини визначають зміст і спрямованість діяльності держави, а їх утвердження і забезпечення є головним обов'язком держави.

Більш того, як це витікає із змісту частини другої статті 19 Конституції України, органи державної влади (до яких належать і органи та установи виконання покарань) та їх посадові особи мають діяти лише на підставі, у межах повноважень і в спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

У контексті досліджуваної тематики звертають на себе увагу й ті норми Конституції України, що безпосередньо стосуються регулювання суспільних відносин, пов'язаних із застосуванням заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї до засуджених, включаючи осіб неповнолітнього віку, про які йдеться в статті 106 Кримінально-виконавчого кодексу (КВК) України [2], а саме:

1) стаття 27 Основного закону, у якій зазначено, що кожна людина має невід'ємне право на життя;

2) стаття 28 – ніхто не може бути підданим катуванню, жорсткому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню;

3) стаття 29 – кожна людина має право на свободу та особисту недоторканість;

4) інші норми Конституції України.

Повною мірою вказані правові положення мають застосовуватися і щодо неповнолітніх, які відбувають покарання у виді позбавлення волі. Як з цього

приводу зазначено в статті 52 Конституції України, будь-яке насильство над дитиною переслідується за законом.

Водночас у частині третій статті 106 КВК України вказано, що до неповнолітніх (за міжнародною класифікацією та згідно з Конвенцією про права дитини ці особи мають назву «діти» [3]), які вчиняють груповий або збройний напад чи опір, який загрожує життю і здоров'ю персоналу колонії чи інших осіб, дозволяється застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї.

Таким чином, слід визнати, що має місце правова колізія, коли, з одного боку (зокрема в статті 52 Конституції України), беззаперечно заборонено застосування насильства до дитини, а, з іншого (частина третя статті 106 КВК), — таке насильство до зазначених осіб визнається правомірним. При цьому, якщо виходити із змісту статті 8 Основного закону, відповідно до якої Конституція України має найвищу юридичну силу, положення частини третьої статті 106 КВК слід визнати таким, що суперечить цьому закону.

Ураховуючи зазначені обставини, без сумніву, досить важливо дати відповідь на дану прикладну проблему і на науковому рівні, що й обумовило вибір цієї статті, її предмет, мету і головне завдання — розробити науково обґрунтовані пропозиції, спрямовані на вдосконалення правових засад застосування заходів приборкання до неповнолітніх засуджених у місцях позбавлення волі.

Результати вивчення наукової літератури свідчать про те, що досить активно розробленням цієї проблематики займаються науковці, насамперед, так званого адміністративно та кримінально-правового напрямку, хоча осторонь цього процесу не залишаються і фахівці кримінально-виконавчого права. До таких, зокрема, можна віднести К. А. Автухова, О. М. Бандурку, В. І. Борисова, І. Г. Богатирьова, В. В. Василевича, В. В. Голіну, Б. М. Головікіна, О. М. Джужу, Т. А. Денисову, С. Ф. Денисова, В. І. Женунтія, В. Я. Конопельського, І. М. Копотуна, М. О. Ліненко, О. М. Литвинова, В. О. Меркулову, А. В. Саваченка, А. Х. Степанюка, В. М. Трубникова, С. Я. Фаренюка, І. С. Яковець та ін.

Поряд із цим досі на доктринальному рівні питання щодо особливостей, з урахуванням конституційних положень, застосування до неповнолітніх у місцях позбавлення волі заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї вивчено недостатньо (а це, у свою чергу, впливає на ефективність правозастосовної практики у сфері виконання покарань), що й стало вирішальним при визначенні назви цієї наукової статті.

Список використаних джерел

1. Конституція України : прийнята 28 червня 1996 року / Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – С. 141.

2. Кримінально-виконавчий кодекс України : прийнятий 11 липня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 3-4. – С. 21.

3. Конвенція ООН про права дитини. [Електронний ресурс]. Законодавство України. Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021.

*Конопельський В. Я.,
доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри кримінального права
та кримінології Одеського державного
університету внутрішніх справ*

ЧИ ДОЦІЛЬНО ВПРОВАДЖЕННЯ УМОВНО-ДОСТРОКОВОГО ЗВІЛЬНЕННЯ ЗАСУДЖЕНИХ ДО ДОВІЧНОГО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ?

Актуальність досліджуваної теми полягає в тому, що на сучасному етапі розвитку нашої держави новим суперечливим питанням у галузі кримінального права стає довічне позбавлення волі, зокрема, існування можливості звільнення засудженого від покарання у виді довічного позбавлення волі. Тому виникає необхідність визначення пріоритетів необхідності та можливості здійснення таких змін в Україні.

У 2015 році Верховна Рада України зареєструвала проект закону № 2292 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо заміни довічного позбавлення волі більш м'яким покаранням», який передбачав можливість засудженого реалізувати умовно-дострокове звільнення від довічного ув'язнення або заміну більш м'яким покаранням за дотримання певних умов. Таке звільнення гарантувалося б усім засудженим, крім випадків існування підстав для відмови. Але Президент України наклав вето на цей законопроект, що викликало обурення деяких народних депутатів, журналістів та науковців. Наприкінці 2017 року зареєстровано аналогічний законопроект № 6344 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо адаптації порядку застосування окремих інститутів кримінального права до європейських стандартів» (далі – Законопроект), основні ідеї якого не змінилися. Законопроект передбачає, насамперед, удосконалення нормативного регулювання та приведення практики застосування окремих інститутів кримінального права у відповідність до європейських норм, зокрема, умовно-дострокового звільнення засуджених до довічного позбавлення волі та заміни невідбутої ними частини покарання більш м'яким. Також передбачено, що застосування умовно-дострокового звільнення чи заміна покарання або його невідбутої частини більш м'яким можливі лише з